KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 12.11.2008
KOM(2008) 748 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Globalny monitoring środowiska i bezpieczeństwa (GMES): dbamy o bezpieczniejszą planetę

{SEK(2008) 2808}
{SEK(2008) 2809}

KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Globalny monitoring środowiska i bezpieczeństwa (GMES): dbamy o bezpieczniejszą planetę

1. WPROWADZENIE

W połowie XX wieku po raz pierwszy ujrzeliśmy naszą planetę z przestrzeni kosmicznej. Widziana z kosmosu, Ziemia jest małą i kruchą kulą zdominowaną nie przez działalność ludzką, lecz przez chmury, oceany, zieleń i lądy[1].

Systemy znajdujące się w przestrzeni kosmicznej pomagają nam zrozumieć kruchość naszej planety. Dostarczają one narzędzi pozwalających stawiać czoła wyzwaniom, w obliczu których stoi ludzkość w XXI wieku, takim jak zagrożenia dla bezpieczeństwa, degradacja środowiska i zmiany klimatu. System obserwacji Ziemi to potężna, zaawansowana technologia, dzięki której przy pomocy urządzeń znajdujących się w przestrzeni kosmicznej i na powierzchni naszej planety można monitorować środowisko Ziemi i zagrożenia dla bezpieczeństwa oraz uzyskiwać we właściwym czasie rzetelne informacje. Europa postanowiła zatem stworzyć w tym zakresie swój własny niezależny sprawny system poprzez inicjatywę Globalnego Monitoringu Środowiska i Bezpieczeństwa (GMES). Decyzja ta odzwierciedla rosnącą odpowiedzialność UE w dziedzinie spraw europejskich i światowych. Stworzenie takiego systemu oznacza strategiczny wybór Unii Europejskiej o trwałych skutkach dla dalszego politycznego, gospodarczego, społecznego i naukowego rozwoju UE.

Do chwili obecnej podjęto już istotne prace w celu przeniesienia GMES z fazy koncepcji do realizacji. Uznając znaczenie obserwacji Ziemi, Rada zaaprobowała zaproponowane podejście[2] i z zadowoleniem przyjęła inicjatywy austriackiej i niemieckiej prezydencji UE[3] w sprawie przyszłej struktury GMES i zarządzania nim w oparciu o połączone wysiłki Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA) i Unii Europejskiej (UE).

GMES wkroczył obecnie w swoją fazę przedeksploatacyjną. W 2011 r. będzie technicznie zdolny do przejścia do fazy eksploatacji.

Rada potwierdziła zatem ostatnio[4] ponownie potrzebę pilnego wdrożenia GMES. Rada zwróciła się do Komisji o opracowanie planu działań, który prowadziłby do ustanowienia unijnego programu mającego zapewnić dostępność usług GMES oraz podstawowych danych obserwacyjnych. W związku z powyższym Rada wezwała[5] Komisję do zaproponowania do końca 2008 r. rozwiązań dotyczących finansowania i infrastruktury eksploatacyjnej GMES oraz skutecznego nim zarządzania.

W następstwie intensywnych konsultacji z głównymi zainteresowanymi stronami niniejszy komunikat stanowi odpowiedź na to wezwanie. Głównym celem tego komunikatu jest

---

1 Sprawozdanie Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju: Nasza wspólna przyszłość (A/42/427).
2 Wytyczne trzeciej Rady ds. Przestrzeni Kosmicznej.
3 Dialog w Grazu i strategia monachijska.
4 Rezolucja Rady w sprawie „Dalszego rozwoju europejskiej polityki kosmicznej” z dnia 26.9.2008 r.
5 Dz.U. C 136 z 20.6.2007, s. 1.

stworzenie podstawy do dalszych dyskusji i umocnienie porozumienia politycznego między różnymi partnerami zaangażowanymi w program w celu przejścia w późniejszym terminie do działań związanych z jego wdrażaniem.

2. PROGRAM OBSERWACJI ZIEMI ZGODNY Z POTRZEBAMI UŻYTKOWNIKÓW: BIEŻĄCA SYTUACJA I PRZYSZŁY KSZTAŁT

W ramach GMES dostarczane będą usługi użyteczności publicznej. Przykładami mogą być mapy używane do działań w sytuacjach kryzysowych bądź monitorowanie parametrów zmian klimatu lub składu chemicznego atmosfery. UE, ESA i ich państwa członkowskie poczyniły już znaczne nakłady na badania i rozwój w zakresie obserwacji Ziemi w celu rozwoju infrastruktury i usług fazy przedeksploatacyjnej GMES. Należy teraz zapewnić przejście do fazy eksploatacji.

GMES składa się z następujących trzech komponentów:

Komponent kosmiczny

Komponent kosmiczny GMES składa się z infrastruktury kosmicznej umożliwiającej obserwację w celu zaspokojenia potrzeb w zakresie danych użytkowych dzięki misjom prowadzącym obserwacje parametrów lądowych, atmosferycznych i oceanograficznych. W praktyce będzie on funkcjonować w oparciu o:

- istniejącą lub planowaną europejską infrastrukturę kosmiczną, głównie satelity należące do ESA, EUMETSAT i państw członkowskich[6]; oraz

- infrastrukturę kosmiczną współfinansowaną przez UE i ESA.

W obrębie komponentu kosmicznego należy ująć różne funkcje w odniesieniu do wszystkich typów infrastruktury kosmicznej (misje demonstracyjne, początkowe i powtarzające się elementy misji operacyjnych). W następstwie analizy braków przeprowadzonej przez ESA agencja ta oraz Komisja Europejska rozwijają obecnie wspólnie infrastrukturę obserwacji przestrzeni kosmicznej w ramach programu ESA dotyczącego komponentu kosmicznego GMES. Celem tego programu jest przygotowanie i realizacja szeregu misji satelitarnych znanych pod nazwą „strażnicy" („Sentinels").

Komponent naziemny (in situ)

Komponent naziemny GMES będzie funkcjonował w oparciu o liczne urządzenia, instrumenty i usługi posiadane i eksploatowane na szczeblu krajowym, regionalnym i międzyrządowym w UE i poza nią. Infrastruktura naziemna dostarcza danych do monitorowania oceanów, powierzchni kontynentów i atmosfery Ziemi. Przykłady takich danych to między innymi właściwości chemiczne atmosfery i jakość powietrza, dane dotyczące pokrywy lodowej, gleby i dane geofizyczne.

---

[6] W tym misje meteorologiczne i krajowe w zakresie obrazowania multispektralnego i radarowego o wysokiej i bardzo wysokiej rozdzielczości.

Komponent usługowy

Usługi GMES stanowią podstawę europejskiej niezależności w dziedzinie ogólnoświatowego dostarczania informacji. Zakres oraz programy realizacji usług GMES powinny zostać opracowane w sposób zapewniający ich sprawne wdrożenie w oparciu o wymagania użytkowników i obowiązujące przepisy; może zajść jednak potrzeba ich uszeregowania pod względem ważności zgodnie z potrzebami instytucjonalnymi i politycznymi. Terminowe i ekonomiczne dostarczanie informacji zależy w wielkim stopniu od udanego wdrożenia dyrektywy ustanawiającej infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE)[7], w której przewidziano opracowywanie i wymianę danych w celu realizacji polityki unijnej zwłaszcza w sektorze ochrony środowiska. Usługi GMES sprawią, że produkty staną się dostępne na poziomie europejskim i światowym.

W 2008 r. uruchomiono usługi fazy przedeksploatacyjnej, kładąc podstawy pod przyszłe działanie GMES. Rodzaje usług GMES na tym etapie są następujące:

- Usługi dotyczące obszarów morskich i atmosfery

Ta grupa obejmuje usługi systematycznego monitorowania i prognozowania stanu podsystemów ziemskich na poziomie regionalnym i światowym, z wykorzystaniem modeli i metod wymagających wielkich mocy obliczeniowych i w zakresie przetwarzania danych. Dzięki tym usługom uzyskuje się informacje wykorzystywane do monitorowania i zrozumienia zmian klimatu; mogą się one także przyczynić do poprawy w sektorze transportowym i do pogłębienia znajomości problematyki morskiej potrzebnej do realizacji nowej zintegrowanej polityki morskiej UE[8].

- Usługi dotyczące obszarów lądowych, sytuacji kryzysowych i bezpieczeństwa

Ta grupa obejmuje usługi, w ramach których dostarczane są informacje dotyczące powierzchni Ziemi, wykorzystywane na poziomie krajowym, regionalnym, europejskim i światowym do monitorowania obszarów lądowych, zarządzania kryzysowego i do zastosowań związanych z bezpieczeństwem.

W rozwoju GMES w jego początkowej fazie pierwszeństwo przyznano stworzeniu usług w dziedzinie obserwacji Ziemi dla celów usług dotyczących ochrony środowiska i sytuacji kryzysowych. Obecnie należy przyspieszyć opracowywanie usług związanych z bezpieczeństwem. Istnieje możliwość wniesienia dodatkowych korzyści do powstającej europejskiej sieci nadzoru morskiego, stanowiącej część zintegrowanej polityki morskiej UE. Będzie to wymagało bliskiej współpracy z Europejską Agencją Obrony i państwami członkowskimi oraz pomiędzy nimi.

Komisja zaproponuje również odpowiednie podejście na rzecz przyczynienia się GMES do monitorowania zmian klimatu, z wykorzystaniem elementów jego usług dotyczących atmosfery oraz obszarów lądowych i morskich.

---

7 Dyrektywa 2007/2/WE.

8 Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej („niebieska księga"), Bruksela, 10.10.2007, COM(2007) 575 wersja ostateczna.

Ponadto GMES może przyczynić się do proponowanego wspólnego systemu informacji o środowisku (SEIS)[9], którego celem jest modernizacja i uproszczenie gromadzenia, wymiany i korzystania z danych i informacji wymaganych do prowadzenia polityki ochrony środowiska. W tym zakresie GMES jest w stanie poprawić świadczenie usług zarówno na rzecz osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki publicznej, jak i na rzecz obywateli.

Obecnie usługi GMES są niekompletne, nie są też jeszcze w pełni i stale dostępne na całym świecie, a ich trwałość nie jest w pełni zagwarantowana. W związku z tym, aby uzupełnić braki w usługach GMES i zagwarantować ich trwałość i niezawodność w dłuższej perspektywie, konieczne są dalsze inwestycje, np. w infrastrukturę kosmiczną. Ponadto należy zapewnić stałą współpracę bardzo zróżnicowanych podmiotów o różnym charakterze instytucjonalnym, a także odpowiednią reprezentację państw członkowskich UE i ESA oraz innych krajów zaangażowanych, szczególnie w związku z ich uczestnictwem w organizacjach międzyrządowych. Aby rozwój GMES był opłacalny, należy stosować modułowe lub etapowe podejście do jego realizacji, opierające się na dostępnych zasobach w przestrzeni kosmicznej i naziemnych.

3. GMES: INWESTYCJA PUBLICZNA NA RZECZ WZROSTU GOSPODARCZEGO

Choć GMES będzie służyć przede wszystkim władzom publicznym, to jednak stworzy on także możliwości dla sektora prywatnego, który będzie mógł w większym stopniu korzystać ze źródeł informacji, oraz przyczyni się do powstania partnerstw między sektorem naukowym a środowiskiem biznesowym. Inwestycje publiczne skłonią przemysł do poszukiwania innowacyjnych sposobów zintegrowanego wykorzystania technologii obserwacyjnych, komunikacyjnych i informacyjnych, a także powinny ułatwić ich rynkowe wykorzystanie przez usługodawców wytwarzających wartość dodaną, z których wielu to małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP). To z kolei spowoduje, że w miarę rosnącego zaawansowania działań oraz zwiększania ich finansowania przez sektor prywatny, inwestycje publiczne będą stopniowo maleć lub zostaną skierowane do mniej zaawansowanych sektorów, w zależności od priorytetów polityki. W ten sposób zwiększenie szans na rynku mogłoby po pewnym czasie wpłynąć na proporcje inwestycji publicznych, choć nie należy się spodziewać, że nastąpi to w krótkiej lub średniej perspektywie. W każdym razie przewiduje się, że GMES pozostanie zasadniczo programem publicznym.

Aby to osiągnąć, usługi GMES powinny być w pełni otwarte i dostępne, w takim stopniu, w jakim nie jest to sprzeczne z interesami UE i państw członkowskich w zakresie bezpieczeństwa. Umożliwi to promowanie jak najszerszego możliwego stosowania danych i informacji uzyskanych z obserwacji Ziemi oraz dzielenia się nimi zgodnie z proponowanym systemem SEIS i z obowiązującym prawodawstwem, takim jak dyrektywa dotycząca INSPIRE, oraz z uwzględnieniem zasad Globalnego Systemu Systemów Obserwacji Ziemi (GEOSS). GMES umożliwi również wykorzystanie synergii z systemami nawigacji satelitarnej, takimi jak GALILEO i EGNOS, oraz z systemami komunikacji; pozwoli to na zagwarantowanie dostarczenia użytkownikom zintegrowanych informacji.

---

[9] COM(2008) 46 wersja ostateczna z 1.2.2008.

4. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Choć zachowanie autonomii Europy w ramach usług GMES jest ważne, międzynarodowa współpraca w zakresie obserwacji Ziemi jest konieczna, aby zaspokoić zapotrzebowanie Europy na informacje na poziomie globalnym i stworzyć opłacalny system. Pomyślne wdrożenie systemu GMES nie jest możliwe bez wymiany równoważnych danych z obserwacji poprzez programy współpracy, w ramach których część kosztów infrastruktury informacyjnej poniosą partnerzy spoza UE. Ponadto tylko skoordynowane podejście polegające na współpracy najważniejszych uczestników w skali globalnej pozwoli na skuteczne działania w zakresie zapobiegania globalnym zagrożeniom dla środowiska. W szczególności wspólny rozwój wspólnych narzędzi obserwacji Ziemi spowodował, że podmioty najważniejsze w skali globalnej uznały wagę i wpływ trwającego obecnie procesu zmian klimatycznych. Komisja proponuje w związku z tym ustanowienie strategii współpracy międzynarodowej w sprawie GMES. Zgodnie z procesem lizbońskim związanym z GMES, w przypadku Afryki strategia ta zostanie opracowana we współpracy z Komisją Unii Afrykańskiej w ramach wspólnej strategii UE-Afryka.

Współpraca międzynarodowa powinna opierać się na istniejących programach współpracy opracowanych przez europejskie podmioty krajowe i międzyrządowe wraz z ich międzynarodowymi odpowiednikami, np. Światową Organizacją Meteorologiczną; powinna też zostać rozszerzona na nowe obszary za pośrednictwem Grupy ds. Obserwacji Ziemi, która koordynuje wysiłki na rzecz stworzenia Globalnego Systemu Systemów Obserwacji Ziemi (GEOSS). W procesie tworzenia Globalnego Systemu Obserwacji Ziemi GEO należy zapewnić dostęp do danych obserwacyjnych niepodlegających kontroli państw europejskich oraz zdefiniować europejski wkład w to międzynarodowe przedsięwzięcie. Przewiduje się również, że GMES będzie stanowić główny wkład Europy w globalny dziesięcioletni plan wdrażania GEOSS.

5. FINANSOWANIE GMES

Zgodnie z założeniami GMES ma być systemem systemów świadczenia usług użyteczności publicznej, dlatego przewiduje się, że będzie finansowany głównie ze środków publicznych. Jest oczywiste, że taki projekt leży we wspólnym interesie europejskim, ale nie ma możliwości pokrycia kosztów jego rozwinięcia do planowanego poziomu ze środków obecnego budżetu UE. Biorąc pod uwagę ograniczenia Komisji w zakresie finansów i zasobów ludzkich oraz zasadę opłacalności, na tym etapie rozwoju jedynym możliwym podejściem do finansowania jest rozwój modułowy. Oznacza to, że każde rozpatrywane ewentualne rozszerzenie zakresu usług GMES oraz wszelkie zmiany wprowadzane w systemie będą oceniane w sposób przejrzysty według kryteriów opłacalności i potrzeb użytkowników, interesów polityki UE i możliwości zapewnienia odpowiedniego finansowania i struktur organizacyjnych.

Konieczne jest płynne przejście przez trzy fazy, które również mają wpływ na siebie nawzajem: faza demonstracyjna finansowana ze środków na badania naukowe i rozwój, faza przedeksploatacyjna finansowana częściowo ze środków na badania naukowe i rozwój, a częściowo z funduszy na eksploatację, faza eksploatacji finansowana ze środków UE na eksploatację, środków międzyrządowych i krajowych środków eksploatacyjnych; należy przy tym pamiętać, że w fazie eksploatacji w celu zapewnienia rozwoju GMES nadal konieczne będzie finansowanie ze środków na badania naukowe i rozwój.

GMES będzie finansowany na szczeblu europejskim, międzyrządowym i krajowym. W związku z tym należy zdefiniować zasady dzielenia kosztów oraz ocenę kosztów na podstawie zakresu usług. UE podda ogólne potrzeby finansowe związane z GMES szczegółowej analizie finansowej i budżetowej.

Komponent kosmiczny

Program wspólnotowy powinien przyczynić się do trwałości infrastruktury kosmicznej, szczególnie do dostępności, działania i odnawiania orbitalnej infrastruktury kosmicznej, która obecnie jest współfinansowana przez ESA i Wspólnotę Europejską; celem powinno być uzupełnienie braków w infrastrukturze. Powinien on także zapewnić program finansowania w zakresie dostępu do danych z infrastruktury nienależącej do ESA.

Komisja oceni koszty komponentu kosmicznego na podstawie długoterminowego planu dotyczącego komponentu kosmicznego koordynowanego przez ESA; Komisja w pierwszej kolejności zbada obecne wymogi w zakresie usług.

Komponent naziemny (in situ)

Infrastruktura naziemna (in-situ) jest tworzona i utrzymywana przez państwa członkowskie i tylko one powinny ponosić za nią odpowiedzialność. Jednak zgodnie z podejściem przyjętym w przypadku infrastruktury kosmicznej i w zależności od decyzji dotyczących rozmiaru i zakresu przyszłych budżetów UE, program wspólnotowy powinien przyczyniać się, w odpowiednich przypadkach, do wsparcia rozwoju infrastruktury naziemnej, szczególnie poprzez zachęcanie do gromadzenia danych i ich wymiany, skoordynowanej zarówno na poziomie ogólnoeuropejskim, jak i globalnym. Program wspólnotowy powinien również pomóc w działaniach koordynacyjnych, które są niezbędne do zapewnienia dostępności danych naziemnych dla usług GMES. W odpowiednich przypadkach w jego ramach powinno się ustanowić środki towarzyszące związane np. ze wsparciem działań transgranicznych i sieci globalnych.

Komponent usługowy

Przewiduje się, że współfinansowanie usług operacyjnych powinno pochodzić z programu GMES. Wyzwaniem jest skonsolidowanie wyników olbrzymich inwestycji, jakie miały już miejsce w związku z ramowym programem badań UE oraz na poziomie krajowym i międzyrządowym. Różne grupy użytkowników oczekują, że UE zapewni trwałość usług GMES oraz wdroży środki towarzyszące w celu wspierania innowacji i ich rynkowego wykorzystania przez sektor użytkowników korzystających z usług przez pośredników.

Koszty komponentu usługowego zostaną ocenione na podstawie zakresu określonego przez grupy ekspertów z grona użytkowników, wcześniejszych badań i już dostępnych usług fazy przedeksploatacyjnej[10].

Na podstawie dokładnie określonego kosztorysu Komisja przedstawi wniosek legislacyjny określający wkład UE w fazę eksploatacji GMES na lata 2011-2013. W zależności od zmian budżetowych i finansowych oraz dostępności niezbędnych funduszy i struktur

[10] Usługi te przedstawiono na Forum GMES 2008, zorganizowanym przez prezydencję francuską w dniach 16-17 października 2008 r. w Lille.

organizacyjnych wkład UE po 2014 r. powinien wystarczyć do podtrzymania działania GMES.

6. UTRZYMANIE SYSTEMU OBSERWACJI ZIEMI: ZARZĄDZANIE

We wdrażaniu GMES weźmie udział wiele podmiotów, np. agencje międzyrządowe takie jak ESA, organizacje krajowe i regionalne[11], agencje ds. środowiska, służby ochrony cywilnej, agencje kosmiczne, przemysł i grupy użytkowników.

Projekt GMES powiedzie się pod warunkiem utworzenia pod przewodnictwem UE partnerstw między różnymi zaangażowanymi podmiotami. Partnerstwa te powinny zagwarantować zintegrowanie istniejących i nowych elementów i w ten sposób zapewnić oparcie procesu decyzyjnego na jasnym podziale ról i obowiązków oraz rozliczalność wydatków publicznych przy poszanowaniu zasady pomocniczości i zapewnieniu przejrzystości. Powinny także ustanowić ramy, w ramach których państwa członkowskie zawierające partnerstwa ze Wspólnotą będą mogły zapewnić dostępność swoich aktywów w dłuższej perspektywie czasowej.

W ramach tych partnerstw do zadań Komisji powinna należeć ogólna koordynacja polityczna programu GMES, w tym zarządzanie i wdrażanie w odniesieniu do kwestii instytucjonalnych, budżetowych (budżet UE) i programowych oraz działania na rzecz rozwoju rynku i w zakresie współpracy międzynarodowej. W oparciu o doświadczenia uzyskane w trakcie wdrażania GMES analizie poddane zostaną alternatywne rozwiązania organizacyjne.

6.1. Realizacja techniczna

Realizację techniczną programu należy powierzyć przede wszystkim podmiotom europejskim, które współpracują z podmiotami publicznymi i prywatnymi.

Komponent kosmiczny

Koordynacją realizacji komponentu technicznego powinna zajmować się Europejska Agencja Kosmiczna.

ESA powinna zapewnić długoterminową dostępność komponentu kosmicznego GMES dla Wspólnoty Europejskiej i w jej imieniu, poczynając od analizy potrzeb w zakresie obserwacji dokonywanych z przestrzeni kosmicznej w związku z wymogami dotyczącymi usług. W odniesieniu do wszystkich typów infrastruktury kosmicznej będzie to polegać głównie na przygotowaniu i skonsolidowaniu procesu decyzyjnego w ramach komponentu kosmicznego, w tym:

- przygotowaniu planu wdrożenia komponentu kosmicznego,
- nadzorowaniu i monitorowaniu realizacji tego planu,
- koordynowaniu działań w zakresie badań naukowych i rozwoju mających na celu unowocześnienie infrastruktury obserwacyjnej zgodnie ze zmianami wymogów dotyczących usług zatwierdzonych przez organy zarządzające GMES.

---

[11] Komisja dała państwom członkowskim i regionom możliwość wsparcia wdrażania GMES w ramach polityki spójności na lata 2007-2013.

W zakresie rutynowych obserwacji atmosfery i oceanów ESA powinna zagwarantować koordynację z Europejską Organizacją Eksploatacji Satelitów Meteorologicznych (EUMETSAT), która współpracuje ze służbami meteorologicznymi, zaspokajając ich potrzeby w zakresie obserwacji przestrzeni kosmicznej.

W odniesieniu do nowej infrastruktury komponentu kosmicznego, która może się okazać niezbędna do uzupełnienia luk w usługach świadczonych przez GMES, ESA powinna odgrywać rolę pełnomocnika ds. zamówień publicznych i, w odpowiednich przypadkach, do spraw rozwoju, na rzecz Unii Europejskiej i w jej imieniu. ESA powinna dostarczać specyfikacje misji na podstawie wymogów dotyczących usług, a także oceniać ich zgodność.

W najbliższym czasie należy przyjąć następujące ustalenia[12] dotyczące działań w ramach misji „strażnicy" (Sentinels) współfinansowanych przez ESA i UE:

- ESA będzie eksploatować infrastrukturę wspierającą usługi dotyczące obszarów lądowych i sytuacji kryzysowych[13] do czasu wybrania operatora;

- infrastrukturę wspierającą usługi dotyczące obszarów morskich i atmosfery będzie eksploatować EUMETSAT[14]. Biorąc pod uwagę sprawdzony model współpracy między tymi dwiema organizacjami w zakresie meteorologii, ESA będzie współdziałać z EUMETSAT na rzecz rozwoju komponentu naziemnego.

Komponent naziemny (in situ)

Podobnie jak w przypadku komponentu kosmicznego, głównym celem wdrażania komponentu naziemnego jest zagwarantowanie, również w perspektywie długoterminowej, łatwego dostępu do danych niezbędnych do usług GMES i trwałość naziemnych sieci obserwacyjnych. Dane te i naziemne sieci obserwacyjne znajdują się obecnie głównie pod kontrolą władz krajowych, regionalnych, lokalnych i różnych sieci europejskich.

Przewiduje się, że Europejską Agencję Ochrony Środowiska EEA, we współpracy z Komisją, będzie odgrywała ważną rolę w związku z nadzorem niektórych usług i koordynacją z kręgami użytkowników pod patronatem wspólnego systemu informacji o środowisku (SEIS). Pewne szczególne działania koordynacyjne mogą zostać przekazane innym już istniejącym, właściwym podmiotom koordynującym[15].

Komponent usługowy

---

12 Zgodnie z dyskusjami technicznymi ESA z EUMETSAT.

13 Obejmuje to Sentinels 1 i 2 przenoszące radary i czujniki obrazowania multispektralnego oraz lądową część Sentinel 3.

14 Należą do nich instrumenty Sentinel 4 i 5 latające w misjach EUMETSAT oraz część Sentinel 3 dotycząca morza.

15 Na przykład EUMETNET (Sieć Europejskich Służb Meteorologicznych) zajmująca się meteorologicznymi naziemnymi systemami i usługami obserwacyjnymi; EUROGOOS (Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Globalnego Systemu Obserwacji); EUROGEOGRAPHICS (Europejskie Stowarzyszenie Krajowych Służb Geodezyjnych i Kartograficznych) i Eurogeosurveys (Europejskie Stowarzyszenie Służb Geologicznych) zajmujące się kartografią, geologią, opracowywaniem map i danymi referencyjnymi; EMODNET (Europejska Sieć Informacji i Obserwacji Środowiska Morskiego) zajmująca się danymi dotyczącymi środowiska morskiego, czy też inne podmioty w ramach zintegrowanej polityki morskiej UE.

Aby zapewnić świadczenie usług dotyczących obszarów morskich i atmosfery, Komisja zaproponowała utworzenie sieci ośrodków technicznych na poziomie UE. W związku z tym Europejskiemu Centrum Średnioterminowych Prognoz Pogody (ECMWF) mogłoby zostać przydzielone zadanie koordynowania sieci usług atmosferycznych. W zakresie usług dotyczących obszarów morskich Komisja najpierw opublikuje zaproszenia do składania wniosków dotyczących skonsolidowania sieci i jej koordynacji do czasu opracowania długoterminowych rozwiązań.

Usługi dotyczące obszarów lądowych, sytuacji kryzysowych i bezpieczeństwa powinny być świadczone pod kontrolą władz krajowych i regionalnych. W efekcie konieczna będzie wspólna metodyka aby – za przykładem udanego modelu z dziedziny rolnictwa – można było zintegrować i skoncentrować usługi na poziomie europejskim. Komisja jest gotowa przyczynić się do opracowania wspólnej metodyki świadczenia usług i koncentracji produktów z dziedziny geo-informacji. W kontekście konsolidacji działań w zakresie zarządzania sytuacjami kryzysowymi, usługi kryzysowe zostaną udostępnione różnym podmiotom z dziedziny reakcji w sytuacjach zagrożenia na poziomie UE i państw członkowskich, w tym poprzez instrument reakcji w zakresie ochrony cywilnej interwencje w zakresie pomocy humanitarnej i operacje w dziedzinie zarządzania kryzysowego.

Pozy tym Komisja zapewni pomoc techniczną przy planowaniu i wdrażaniu usług na poziomie UE i krajowym poprzez swoje Wspólne Centrum Badawcze (WCB) i służby Eurostatu.

Aby GMES pozostał zorientowany na użytkowników, konieczne jest stworzenie ścisłych powiązań z użytkownikami poprzez struktury bliskie kręgom użytkowników. Niektóre agencje i organy ustanowione przez UE nie tylko będą przyszłymi użytkownikami usług GMES, lecz mogą także przyczynić się do konsolidacji wymogów dotyczących usług i świadczenia usług. Należy wymienić tu Europejską Agencję Ochrony Środowiska (EEA), Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa na Morzu (EMSA), Centrum Satelitarne Unii Europejskiej (EUSC), Europejską Agencję Obrony (EDA) i Europejską Agencję ds. Zarządzania Współpracą Operacyjną na Granicach Zewnętrznych Państw Członkowskich (FRONTEX). Do działań mogą zostać włączone dalsze agencje w zależności od potrzeb i rozwoju usług GMES.

W niektórych przypadkach może okazać się konieczne zbadanie zakresu obowiązków i zasobów specjalistycznych agencji, aby mogły się one przyczynić do usług GMES; należy przy tym uwzględnić bieżące dyskusje na temat perspektyw agencji europejskich[16].

6.2 Koordynowanie partnerstwa

Komisja będzie odpowiedzialna za całościowe koordynowanie GMES, a w kwestii wdrażania programu wspomagać ją będzie rada partnerów i komitet ds. programu Poza tym proponuje się ewentualne utworzenie rady ds. bezpieczeństwa i forum dla użytkowników, które miałyby doradzać Komisji.

Do selekcji usług realizowanych w trybie przyspieszonym i usług pilotażowych, a także do rozwoju infrastruktury obserwacji przestrzeni kosmicznej przez ESA została wykorzystana procedura określania potrzeb użytkowników. Wraz ze stworzeniem programu GMES procedura ta powinna zostać obecnie sformalizowana. Procedura przewiduje:

---

[16] COM(2008) 135 wersja ostateczna z 11.3.2008

- zdefiniowanie wymogów użytkowników;
- skonsolidowanie zakresu usług, jak i z tym związanych wymagań dotyczących obserwacji; oraz
- zdefiniowanie odpowiedniej organizacji infrastruktury związanej z obserwacjami w miarę dostępnych środków.

Wszyscy partnerzy powinni w uporządkowany sposób brać udział w procesie decyzyjnym.

Kierowanie partnerstwem

Opisana powyżej rada partnerów będzie się składała z przedstawicieli państw członkowskich, którzy wniosą do GMES własną infrastrukturę. Inne stosowne organizacje powinny zostać zaproszone jako obserwatorzy. Rada partnerów GMES będzie odgrywać główną rolę we wdrażaniu i przyszłym rozwoju programu. Obrady będą przygotowane na poziomie komponentów (komponent usługowy, naziemny i kosmiczny), a skład rady powinien je odzwierciedlać.

Wdrażanie programu UE

Program wspólnotowy będzie podstawą wkładu Wspólnoty do partnerstwa GMES i będzie uzupełniał działania innych partnerów. Program powinien być otwarty w kwestii zawierania międzynarodowych umów z krajami nienależącymi do UE[17], łącznie z możliwością wkładu finansowego.

Komisja, przy wsparciu komitetu ds. programu, będzie kierowała wdrażaniem programu GMES. Obrady będą przygotowane na poziomie komponentów (komponent usługowy, naziemny i kosmiczny), a skład komitetu powinien je odzwierciedlać. Techniczne wdrażanie będzie przeprowadzane w sposób określony w sekcji 6.1.

Bezpieczeństwo danych

Skuteczna ochrona bezpieczeństwa danych w ramach GMES musi w należyty sposób uwzględniać wymogi państw członkowskich dotyczące bezpieczeństwa danych i powinna przyczyniać się do tego, aby usługi operacyjne spełniały podstawowe kryteria dotyczące bezpieczeństwa danych, w szczególności bezpieczeństwa użytkowników, poprzez identyfikowanie i zmniejszanie takiego ryzyka, jak rozprzestrzenianie się danych, ujawnianie informacji lub wątpliwości w rzetelność usług GMES.

Odpowiednie prace mające na celu opracowanie wytycznych dotyczących bezpieczeństwa danych i wkładu w bezpieczeństwo danych, spełniające wymogi bezpieczeństwa państw członkowskich, powinny być przedłożone radzie ds. bezpieczeństwa, uwzględniając wszelką odnośną wiedzę fachową.

Spełnianie wymagań użytkowników

Poza elementami przedstawionymi w niniejszym komunikacie należy ustanowić forum dla użytkowników, które miałoby zapewniać zakładaną zgodność GMES z potrzebami

---

[17] Np.: te kraje członkowskie ESA i EUMETSAT, które nie są członkami UE.

użytkowników. W zależności od rodzaju usług, forum miałoby różny skład i zajmowałoby się zależnie od potrzeb kwestiami technicznymi i naukowymi. Przedstawiciele użytkowników będą wybierani w sposób przejrzysty, obiektywny i niedyskryminujący, a przy ich wyborze będzie brana pod uwagę konieczność unikania konfliktu interesów. W kwestii zarządzania program GMES będzie dążył także do synergii z Galileo w zakresie pomocy dla użytkowników.

7. WNIOSKI

W 2009 r. Komisja przedstawi wniosek legislacyjny dotyczący programu obserwacji Ziemi UE o nazwie GMES. Wraz z wnioskiem dotyczącym programu GMES Komisja przeanalizuje fundusze operacyjne konieczne do finansowania GMES w latach 2011-2013, biorąc pod uwagę ograniczenia obecnego budżetu UE. Decyzje dotyczące rozwiązań finansowych i organizacyjnych po 2013 r. należy podjąć w ramach kolejnych wieloletnich ram finansowych UE.

Na podstawie określonych zasad dzielenia kosztów i oceny kosztów na podstawie zakresu usług UE przeprowadzi analizę ogólnych potrzeb finansowych GMES.

Komisja będzie koordynować kierowanie programem GMES i jego wdrażanie, a wspomagać ją będą komitet ds. programu, rada partnerów, rada ds. bezpieczeństwa i forum użytkowników. Do czasu powstania opisanej struktury kierowniczej zaproponowanie zostanie kierownictwo tymczasowe.

Komisja zaproponuje politykę pełnego i otwartego dostępu do danych i informacji GMES.

W celu wspierania konkurencyjności i innowacji należy opracować instrumenty UE, mające stymulować rozwój sektora użytkowników korzystających z usług GMES poprzez pośredników. W szczególności ze względu na ich wagę dla tworzenia miejsc pracy i wzrostu, usługi GMES powinny zostać uwzględnione w inicjatywie rynków pionierskich.

Komisja zaproponuje strategię współpracy międzynarodowej w sprawie GMES. W tym kontekście Komisja będzie współpracowała ze swoimi partnerami GEO na warunkach określonych w GEOSS[18] w kwestiach dotyczących zapewnienia i utrzymania dostępu do danych z obserwacji i zdefiniowania europejskiego wkładu w to międzynarodowe przedsięwzięcie.

---

[18] Łącznie z dziesięcioletnim planem wdrażania GEOSS i deklaracją z Kapsztadu.